

Hustruens Myndighed og Ægtefællers Formuesforhold

Taler

Hagbard Emanuel Berner

Omstendigheder

Norsk Kvindesags Forening

- 1 Der er vistnok faa Spørgsmaal, der i den Grad som Spørgsmaalet om Hustruens Myndighed og formueretlige Stilling i Ægteskabet har lagt og lægger Beslag paa Opmærksomheden, ikke alene her i Landet, men snart sagt over hele den civiliserede Verden. Jeg har personlig Erfaring for, at der blandt de Spørgsmaal,
- 5 som denne Forening havde tænkt at optage i sit Program, neppe er noget, som følges med en saa levende Deltagelse af Kvinderne selv. Jeg har faaet mundtlige og skriftlige Meddelelser i mængdevis, som alle udtaler Ønsket om en snarlig Forandring i den norske Lovgivnings Bestemmelser i dette Punkt. Der er kommet Kvinder vandrende fra sin Fjeldbygd til mig, som har skildret den Nød,
- 10 hvori de og deres var komne paa Grund af de barbariske Lovbestemmelser, der gjør Hustruen umyndig ligeoverfor en forfalden og ødsel Mand, og ligefra Amerika har jeg faaet Breve med Beklagelser over, at den norske Lovgivning lægger Hindringer i Vejen for, at det, som en Hustru ser sig i Stand til at fortjene, kan blive anvendt til Familjens Underhold, saa at de har været nødtte til
- 15 at forlade Fædrelandet og drage over til et Land, hvor Lovgivningen tillader, at det som en Hustru ved sit Arbejde erhverver, kan, uden Mandens og hans Kreditors Indsigelse, anvendes til Familjens Bedste. Der er vistnok ogsaa faa i denne Forsamling, som ikke kjender saadanne Tilfælder, hvor en Familie har saa at sige lidt Havari, hvor Manden har sat Formuen overstyr, medens der ikke har
- 20 været levnet Konen nogen Udvej til at tilvejebringe det økonomiske Grundlag for at holde Familjen sammen.

Det er langt fra altid Tilfældet, at Udsvævelser, Drukkenskab eller andre Udyder fra Mandens Side er Skyld i et saadant Forhold. Meget ofte hænder det, at

- 25 Manden ikke har en saadan husholderisk Evne som Konen; og har en Mand giftet sig til Formue, ser man ofte Sandheden af det gamle Ordsprog: Det, som

let kommer, let gaar. Konen har f. E. været opfostret i en Familie, hvor Husholderiskhed har hersket, og hvor Øre er lagt til Øre og Krone til Krone, indtil det har udgjort en Formue, som hun har bragt sin Mand; hun har lært at
30 holde paa Formuen, medens Manden, der ikke har bragt Formue med sig og heller ingen husholderisk Evne har, ofte ræsonnerer letsindigere med Hensyn til Spørgsmaal, hvor det kommer an paa at bevare Formuen, og saaledes kan sætte denne overstyr.

35 Efter vor nuværende Lovgivning er den ugifte Kvinde fuldmyndig paa samme Tid som Manden; hun har Ret til at indgaa alle Slags Kontrakter om Kjøb, Salg, personlig Tjeneste osv. Men i samme Øjeblik, hun lader sig vie til en Mand, indtræder efter Lovens Bud en pludselig Forandring. Man skulde tro, at naar en Kvinde indvier sig til den Stilling, der betegnes som hendes egentlige Opgave i
40 Livet, og naar denne Indvielse fejres paa en saa højtidelig Maade, skulde dette være en Indledning til at komme i Besiddelse af større Rettigheder, end hun allerede havde. Men det modsatte er Tilfældet. I samme Øjeblik, hun knæler paa Brudeskammelen, mister hun ikke alene sin personlige Myndighed, men ogsaa sin formuesretslige, - der indtræder en total Forandring. Hun bliver i enhver
45 Henseende umyndig, undergivet Mandens Værgemaal og Husbondsret. Hun mister faktisk sin Ejendomsret. Juridisk er der vistnok en Fiktion om, at der ved Ægteskabet indtræder "Formuesfællesskab" mellem Ægtefællerne; men faktisk er det saa, at Konen taber alt og Manden vinder alt; han kan ukontrolleret og uden Ansvar sætte hele Formuen overstyr samme Dag, Vielsen foregaar, og der
50 eksisterer ikke for Hustruen noget Retsmiddel, hvorved hun kan sikre sig sin Ejendom. Der findes intet "Formuesfællesskab" i den Betydning, som Ordene skulde tilsige, at Manden og Konen har fælles og lige Raadighed over Formuen. Kun i Tilfælde af Mandens Død vaagner der en Ret for Kvinden til Del i Boets Formue - forsaavidt der da er nogen Formue tilbage! Med Hensyn til den
55 personlige Umyndighedsgjørelse ved Ægteskabet hersker vistnok en forskjellig Opfatning af, hvor langt denne Umyndiggjørelse egentlig rækker. Enkelte af vore Jurister mener, at Hustruen ikke er saa ganske umyndig; hun kan gjøre Kontrakt om personlig Tjeneste, hun kan holde en Skole, modtage Søm eller drive en eller anden Næring; men selv disse Jurister maa indrømme, at Manden i
60 Kraft af sin "Husbondsret" kan kaste Sømmen ud af Vinduet, jage Eleverne ud af Hustruens Skole, kort sagt tilintetgjøre Virkningen af den Ret, man har villet tillægge hende. Det praktiske Resultat bliver, hvad der er andre Juristers Mening, at Hustruen er totalt voldgivet Mandens Herredømme.

Det Forhold, som kan indtræde gennem en saadan Forening mellem Menneskene, kan være af forskjellig Art.

Det kan være som Forholdet mellem Søkende, hvor enhver har sin

- 70 Ejendomsret, hvor den ene har fuld Tillid til den andens Dispositioner - et Forhold, som den engelske Digter Tennyson saa smukt har udtrykt i Ordene: "He led her home, his only friend".

Det er dette sande Venskabsforhold, som gjør, at om Loven har sagt, at

- 75 Ægteskabet ingen Forandring medfører i formueretslig Henseende, saa vil dog paa Grund af det ægteskabelige Kjærlighedsforhold den ene ikke føre nogen Kontrol med den anden. Der vil indtræde en Fællesformue, og det er dette Forhold, som alle vil være enige om er det bedste og ideelle i Ægteskabet. Eller Forholdet kan være som de siamesiske Tvillingers, hvor ikke Kjærligheden, men
- 80 Naturen har medført denne Forbindelse, og hvor den enes Finger stadig kan være i den andens Lomme. Endnu en tredje Slags Forbindelse kan tænkes: den samme, som finder Sted f. Ex. hos Ulve-Kiuglerne (Edderkopperne), hvor den store Kingel graadig æder de mindre Livsledsagere med Hud og Haar, og efter paa den Maade at have ladet dem præstere Kjød af sit Kjød og Ben af sine Ben
- 85 mægtig og stor "repræsenterer hele Familien". Denne sidste Slags Forbindelse er det, som paa en Vis gjælder hos os. Manden konsumerer paa en Maade hele Konens økonomiske Existens; han repræsenterer Fællesboet fuldstændig suverænt. Lovgivningen hindrer en Mand fra gennem Livsforsikring f. Ex. at opfylde en Familjefaders første Pligt at sørge for sin Hustru og sine Børn efter
- 90 sin Død. Til en Trediemand kan han skjænke en saa stor Formue, som Livsforsikringspoliceen repræsenterer; men Lovgivningen tillader ham ikke med samme Retsvirkning at skjænke den til sin Kone. Hun er ugunstigere stillet end den Manden mest uvedkommende Person! Et andet Tilfælde vil ogsaa kunne illustrere Forholdet. En Hustru, som havde faaet en ødsel og daarlig Mand,
- 95 ventede en betydelig Arv; men da hendes Fader vidste, at Arven vilde komme til at blive sat overstyr af Manden, maatte han, for at hindre, at Hustruen og Børnene i Tilfælde af Mandens Død skulde komme til at staa hjælpeløse, gribe til det Middel, som kaldes Umyndiggjørelse. Men medens det nu egentlig var Manden, som skulde straffes af Testator ved Umyndiggjørelse, maatte Konen
- 100 lide for ham og gennem Testament unddrages Arven.

Endnu et Exempel fra det virkelige liv. Der forelaa for Storthinget ifjor et Tilfælde som er ganske illustrerende. En Pige, som havde en liden Formue, blev

105 gift med en Mand, der efter 1/2 Aars Forløb rømte med en anden Mands Kone, og da man ikke mere hørte noget til ham, tænkte den forladte Kone at indrette sig som Enke, og hun erhvervede sig ved Flid og Vinskibelighed en liden Jordejendom. Men efter lang Tids Forløb blev Rømlingerne fakkede og stillede for Retten. Det Offentlige skulde have sine Omkostninger for Kost og Klæder
110 til dem godtgjorte; men Manden ejede intet og Øvrigheden var saaledes paa Nippet til at gjøre Exekution i Konens Ejendom til Bedste for en Mand og et Fruentimmer, som havde opført sig saa grusomt mod hende.

En Lovgivning, som fører til saa oprørende Resultater, er dømt, den kan ikke
115 længere bestaa. Der gives heller intet fornuftigt Menneske i Norges Land, som holder paa den. At man staar foran en Reform, er sikkert, det er kun med Hensyn til Reformens Maal og Midlerne til dens Gjennemførelse, man er uenig.

120 Selv vore Jurister begynder mere og mere at erkjende, at det er en Nedværdigelse for Hustruen, at hun skal tabe den Myndighed, som hun havde, før hun blev gift. Vor Lovgivnings Bestemmelser her er saa meget urimeligere, som den gjør en Enke myndig, selv om hun kun er 17-18 Aar; men saasnart hun er gift, bliver hun umyndig, om hun er aldrig saa gammel. De danske Jurister har i det hele
125 taget her stillet sig mere liberalt og humant ligeoverfor Kvindens Ret, og den nuværende danske Justitsminister, Nellemann, udtalte ogsaa i den danske Rigsdag, at om en Hustru havde Særeje, helt eller delvis, maatte hun ogsaa være myndig til at disponere over det. Der gives ogsaa norske Jurister, som har stillet sig paa et retfærdigere Standpunkt i dette Spørgsmaal, saaledes afdøde
130 Højesteretsassessor Hjelm.

Det er ogsaa besynderligt, at man i vor Tidsalder, hvor man virkelig endog med særlig Styrke akcentuerer Ejendomsrettens Hellighed, skal saaledes kunne endevende Forholdet, naar Talen er om gift Kvinde. Medens man ellers hævder,
135 at det moderne Samfund hviler paa Familien og Ejendommen som det fasteste Grundlag, skal det ikke gjælde ligeoverfor Hustruen, idet for hendes Vedkommende indtræder en Konfiskation af Formuen, der maa øve en højst skadelig Tilbagevirkning netop paa Familjelivets Tryghed. En Hustru kan hos os, om hendes Mand ved Drukkenskab, Ulykkestilfælde eller af anden Aarsag
140 ikke er istand til at forsørge sin Familje, ikke tænke paa at tage sig saaledes sammen, at hun kan f. Ex. etablere en Forretning, hvorved hun kan haabe at holde Familien sammen; thi Kreditorerne kan tage det altsammen; hun

erhverver intet for sig; det er jo alt "Formuesfællesskab", d.v.s. Mandens
145 godtyklige Raadighed undergivet. Det er derfor haabløst for hende at anstrenge
sig. Dersom nogen vilde indrømme, at en Hustrus Særeje, eller ialfald, at det,
hun erhverver enten ved Arv, Gave eller eget Arbejde, blev hendes Raadighed
alene underlagt, vilde det være en Spore for mange til i Ungdommen at lære sig
til at underholde sig selv og derved under Ægteskabet at vise større Økonomi.
150 Og navnlig er dette af største Betydning for de fleste Folk af Arbejdsklassen, de
Familjer altsaa, hvor Udbyttet af Konens Arbejde udgjør en væsentligere
Bestanddel af det, der medgaar til Bestridelse af Husholdningen.

Af nogle rejses imidlertid den Indvending, at en saadan Ordning ikke staar i god
155 Harmoni med Kristendommens Bud. Jeg skal hertil kun bemærke, at denne
Kvindesags-Forening ikke befatter sig med Politik og Kristendom, men kun
beskæftiger sig med Opgaver, som ikke kommer i Konflikt med noget Partis
Opfatning af politiske og religiøse Spørgsmaal. Det erkjendes jo ogsaa rundt om
os i Landene fra det mest kompetente Hold, at Særeje bestaar udmærket godt,
160 med Kristendommen. Man ser jo ogsaa, at Gejstlige bar virket for Indførelse af
Særeje, medens derimod Kommunisterne søger at gennemføre
Formuesfællesskab paa samme Tid, som de trækker Konsekvenserne af samme
over paa Ægteskabet og arbejder for Ægteskabets Opløsning. Det er dette
Formuesfællesskab og dets samfunds- eller familieopløsende Tendenser,
165 Kvindesagens Forkjæmpere angriber, men ikke Kristendommen. Tvertom
erkjender vi, at det er Kristendommen og Kulturen, vi væsentlig skylder
Kvindens Frigjørelse. Det skulde vel ogsaa være klart, at jo mere den økonomiske
Side af Ægteskabet træder i Baggrunden, jo mere Formues-Spekulationen
hindres ved at lade Ægteskabet blive uden Indvirkning paa det formues retlige
170 Forhold, desto mere kommer det ethiske, - det personlige Forhold mellem
Ægtefællerne i Forgrunden, og det er dette, som mest maa tænkes paa, naar
Talen er om Ægteskabet.

Det var vel ikke uden Indflydelse af Bevægelsen i andre Lande, som England og
175 Amerika, hvor der havde rejst sig stærke Stemmer mod Hustruens
Umyndiggjørelse og uheldige formuesretlige Stilling i Ægteskabet, at der for
Odelstinget i 1871 blev af Jaabæk og Bondevennerne rejst Spørgsmaal om en
Forandring i vor Lovgivning i denne Retning, og at Odelstinget rettede en
Anmodning til Regjeringen om at forberede en Lovreform i Retning af lettere
180 Adgang til Særeje. Men vi har paa den anden Side ogsaa i saa Henseende en
Tilknytning i vor gamle Ret. Eilert Sundt har oplyst, at han har fundet, at Boer

er skiftet efter de Særejeregler, som var gjældende paa Magnus Lagabøters Tid; i den Grad er den gamle nationale Ret gaaet over i Blodet. Vor gamle nationale

185 Lovgivning staar som et lysende Exempel blandt Middelalderens Lovgivninger, idet den ligeoverfor Kvinden er præget af en langt humanere Aand end den Tids Lovgivning forøvrigt, specielt end Danmarks og Sveriges. Efter den gamle norske Ret var ugift Kvinde myndig, paa samme Maade som Manden og ved den samme Alder; hun havde fuld Kontraktsfrihed med Hensyn til Kjøb og

190 Salg, og hun kunde være Børns Værge. Som gift blev hendes Myndighed vistnok indskrænket og hun kom under Mandens Værgemaal; men hun havde dog endnu en vis Kontraktsfrihed. (I Forbigaaende kan bemærkes, at den gamle norske Ret fritager Hustruen for Revselse, medens f. Ex. i Danmark Loven har tilladt Manden at prygle sin Kone). Hustruen mistede ikke ved Ægteskabet sin

195 Ejendomsret, hun vedblev at være Ejer af den medbragte Formue, ligesom Manden af sin, og hver af ægtefællerne kunde have særskilt Forpligtelse. Sit Hjemmegifte beholdt hun altsaa, ligesom al Arv og Gave, hun kunde faa, samt den mundr og Fæstegave, Manden havde givet hende. Manden bestyrede vistnok ogsaa hendes Ejendom; men hun kunde kræve ham til Regnskab for

200 hans Forvaltning, og liendes indbragte Jordegods - og det udgjorde paa den Tid den egentlige Formue - var aldeles uangribeligt af Manden. Indkomsten af Konens Formue kunde dog Manden disponere til Bestridelse af den fælles Husholdnings Udgifter; men Kapitalen kunde han ikke angribe. I Tidens Løb uddannede sig imidlertid det saakaldte Fællig (fêlag), der dog ikke er

205 Formuesfællesskab i samme Betydning som nu. Alle Udgifter gik for fælles Regning; men ved Ægteskabets Opløsning vaagnede Ejendomeretten op igjen. Efter Foreningen med Danmark kom den gamle nationale Ret mere og mere i Forfald, og fremmed Ret trængte sig ind. Det er, som Professor Schweigaard har udtalt, "den største Forandring, der nogensinde er gjort i vor civile Ret", dette, at

210 man fra den gamle Ret gik over til Formuesfællesskab. Og en anden af vore Retsforfattere, Professor Collett, fremhæver, hvorledes vor gamle Lovgivning efter Enevoldsmagtens Indførelse trængtes til Side og at danske Retssætninger, som ikke en Gang er positivt udtalte i vor Lovgivning, kom til at gjøre sig gjældende som dennes Forudsætninger, - et Vidnesbyrd om, hvor dybt det

215 Forfald var, som indtraadte efter Foreningen med Danmark. Kvinden mistede sin Myndighed; hun blev umyndig til sin Dødsdag; hendes Formue bestyredes som Umyndiges Midler enten af Manden eller af Overformynderiet. Hun var udelukket fra fri Kontraktsraadighed og følgelig ogsaa fra at slaa ind paa Næringsveje, som kunde skaffe hende økonomisk Selvstændighed. Efter

220 Professor Collett levnedes der Kvinden ingen anden Stilling end en Tjeners, den

Stilling, som kommer næst efter Slavindens. Først i 1869 naaede vi igjen saa langt, at Kvinden atter blev myndig til samme Tid som Manden, blev kontraktsdygtig og fik Ret til selvstændig Næring og saaledes atter aabnedes Ret som
225 Borgerinde i Samfundet. Men endnu staar meget tilbage.

De norske Kvinder ber rejse sig og fuldt ud kræve den Ret, som deres Mødre en Gang havde. Det vil være deres Ære, og Efterkommerne skal komme til at velsigne dem derfor. Det har ogsaa sin store Betydning i Folkets Liv, at man
230 søger at bygge op igjen det, som er vor nationale Rets Grundvold; man er saa meget sikrere paa, at den Bygning, man opfører derpaa, kommer til at staa og fyldestgjøre vore Krav. Den Ordning, vi nu har, kunde passe vel nok til Enevoldstiden, som indførte den, med dens Autoritetsprincip, at der var en, der herskede, medens alle andre var umyndige. Men den stemmer ikke med vor
235 nuværende Statsforfatning.

Resultatet af Odelsthingsbeslutningen i 1871 blev, at der af en til Sagens Forberedelse nedsat kongelig Kommissjon udarbejdedes et Lovforslag, som gjentagne Gange har været Storthinget forelagt uden at være kommet under
240 endelig Behandling. Dette Lovforslag har vistnok i enkelte Henseender Fortrin fremfor de nugældende Bestemmelser; men i mange Hovedstykker fortjener det neppe Anerkjendelse. Jo mere Forslaget har været undergivet Diskussion - og det har været adskillig diskuteret (*) - desto mere har man ogsaa seet, at det ikke svarer til Nutidens Krav.

245

Kommissjonen er gaaet ud fra, at der overhovedet ikke kunde være Spørgsmaal om nogen principiel Forandring med Hensyn til Formuesfællesskabet; den har kun foreslaaet Indførelsen af en lettere Adgang til at stifte Særeje.

250 Allerede nu haves der forøvrigt Adgang til at stifte Særeje, ligesom det altid har været anerkjendt, at den formuesretlige Ordning af Ægteskabet er overladt til Parternes fri Kontraktsraadighed, noget, som naturligvis ogsaa den kgl. Kommissjon tager til sit Udgangspunkt. Dernæst foreslaar Kommissjonen indført, hvad der i Sverige kaldes "boskilnad",; at Hustruen, naar Manden ved
255 Drukkenskab, Ødselhed eller anden Udyd truer med at sætte Formuen overstyr, kan forlange Skifte, saa at hun faar Særeje. Som Forholdet nu er, har man, som et af Kommissjonens Medlemmer har udtalt, ingen anden Udvej end Skilsmisse, hvis man vil redde Stumperne af Formuen for at holde Familien sammen, - og det er en haard Udvej. Eller ogsaa har hun den Udvej at lade Manden sætte paa

Mangelsgaarden for 6 Maanedes Gang. Men hvor der gribes til slige Forholdsregler, er naturligvis Ægteskabet at betragte som opløst. Da den kongelige Proposition forelaa for Stortinget 1882, var der allerede foregaaet et mærkeligt Omslag i Komiteens Betragtning, og Særeje som Grundlag for den nye Lovgivning havde vundet adskillig Tilslutning. Under Diskussionen gjorde flere forskellige Anskuelser sig gjældende, og der kom derfor ingen Lov i Stand. Men Sagen besluttedes oversendt Heredsstyrelserne til Erklæring. Disse Erklæringer, som nylig er indkomne, udtaler sig for det meste for Formuesfællesskab, medens dog en ikke ringe Del holder paa Særeje eller paa en lettere Adgang til at stifte Særeje. Spørgsmaalet om Hustruens Myndighed var der ikke spurgt om, og heller ikke var Kvinderne selv spurgt. Det er en almindelig og oftere fremhævet Erfaring, at de afgivne Erklæringer er mindre at bygge paa, end man fra enkelte Hold vil indrømme, idet Sagen ofte har været misforstaaet, som om der var Spørgsmaal om at afstaa Halvdelen af Gaard og Formue til Konen, osv. Fra flere Kanter hører man derfor, at der inden Heredsstyrelserne nu er kommen andre Synsmaader til Orde, og i Virkeligheden er det jo ogsaa hos os i mange Egne almindeligt, at Manden ikke alene afslutter nogen vigtigere Handel, uden at Konen er med, d.v.s. Sæderne er bedre end Loven. Det kan iøvrigt gjerne være, at man alligevel vilde holde paa Formuefællesskab som det tilvante Grundlag for Ordningen; men man kan ikke deraf slutte, at der er nogen absolut Uvilje udover Landdistrikterne mod at indgaa paa en Reform, som er hensigtsmæssig, og indrømme lettere Adgang til Særeje og saadanne Reformer, som sikrer Hustruens og Familjens økonomiske Tilværelse. Jeg vil ikke her udtale mig med Bestemthed om, hvad jeg efter vore Forhold anser for den heldigste Ordning. Jeg tænker, at man kanske helst vil vælge en Middelvej, og at man lige over for et Forhold af den Natur som dette vil gaa forsigtig tilværks og ikke tage Skridtet for braat. Ogsaa i andre Lande har man gaaet skridtvis frem.

Her mener jeg, vi har en Sag, som Kvindesags Foreningen maa arbejde paa gennem Diskussion at klargjøre, og jeg nærer ikke nogen Tvil om, at det Arbejde, som bliver lagt paa denne Sag, ogsaa vil komme til at bære sin gode Frugt.

Jeg skal endnu gauske kortelig omhandle, hvorledes Sagen har udviklet sig i andre Lande; vi skal deraf se, at om vi end her kommer sent efter, og har mange Kampe at bestaa, før vi kommer til vor Ret, skal vi dog ikke lade os afskrække fra at arbejde for Sagen.

Amerika er kanske det Land, hvor man først begyndte at rejse Indsigelser mod den bestaaende Ret. Her gjaldt den engelske Common Law, hvorefter Manden fuldstændig absorberede Hustruens Ejendomsret og Giftermaalet gjorde hende komplet ejendomsløs. Da Kvindesagen i Amerika begyndte at tage Opsving, blev der sammen kaldt flere Kvinde meetings, der udtalte sig for en Reform paa dette Omraade, og fra Slutningen af Firtiaarene ser man den ene Stat efter den anden bryde med den gamle engelske Lovgivning og indføre Retssætninger, som betryggede Hustruens Særeje, indtil Amerika vistnok har sagt sit sidste Ord ved Lovbogen for Staten New-York af 1865, der i faa og kortfattede Paragrafer indfører Særeje som Lovens almindelige Forudsætning. I England var man ikke sen til at følge efter. Her havde den bekjendte Miss Maria Walstonecroft allerede i forrige Aarhundrede ved sin berømte Bog om Kvindens Rettigheder vakt Opmærksomheden for dette Spørgsmaal. Hun havde ogsaa rejst her i Norge og nedlagt Indtrykkene fra sin Rejse i en Bog, hvori hun anerkjendende omtaler Nordmændenes Frisind, og hvori en og anden Ytring tyder paa, at hun har tænkt sig, at Nordmændene engang kunde komme til at spille en Rolle i Kvindesagens Historie. Hendes Ord kunde dog ikke i hendes Levetid medføre nogen Forandring i den engelske Lovgivning, - det tog Tid. I Femtiaarene, altsaa efterat Mill og hans Hustru havde begyndt sit Arbejde for Kvindesagen, foranledigede Miss Norton m. fl. en Petition til det engelske Underhus om en Reform i den engelske Lovgivning i dette Punkt, og der stillede sig strax flere Forkjæmpere - først og fremst Mill - for denne Kvindens hellige Sag. Men det eneste Udbytte, Sagen høstede i Parlamentet, var Latter og Haan. Man skulde have ventet, at Lordernes Hus dog ialfald havde havt fuldt Syn for Nødvendigheden af et saadant Retsgode som Særeje; thi netop blandt de engelske Lordar var det en næsten undtagelsesfri Regel, at man gennem Ægtepagt sikrede Hustruen et Særeje. Man regnede, at 1/10 Del af de engelske Ægtefolk levede under det saakaldte "settlement", en Ægtepagt, som opretholdt Særeje og hindrede, at Hustruens Ejendom aldeles gik over til Manden. Men ogsaa i Lordernes Hus mødtes Sagen med Haan. Attorney General Cockburn, for Tiden Justitiarius i Westminster Domstol, var omtrent den eneste engelske betydelige Jurist, der vovede at forsvare Kvindens Ret. Men lidt æfter lidt voxede Bevægelsen, Petitionerne fik stadig stærkere Tilslutning, og det viste sig omsider, at det, som havde været de faas Haab, tilsidst var blevet de manges Overbevisning. De, som havde holdt Sagen oppe under Modgang og Mistvil, vandt dog tilsidst Sejr og Anerkjendelse for sit Mod og sin Kamp for den gode Sag.

340 I 1868 forelaa der paany en med Tusinder af Underskrifter - blandt
Underskriverne var ogsaa den oprindelige, for sin videnskabelige Virksomhed
bekjendte, Sypige Miss Harriet Martineau, Geologen Lyell og mange andre
Berømtheder - om en forbedret Stilling for Kvinden i Ægtoskabet. Skjønt en
Vending i Parlamentets Holdning begyndte at gjøre sig gjældende, førte det dog
345 ikke til noget Resultat før i 1870, da der vedtoges en Lov, hvorefter det, som
Hustruen erhverver sig ved eget Arbejde, bliver hendes Ejendom, og ligesaa,
med en vis Begrænsning, hvad hun erhverver ved Arv eller Gave. Omtrent
800,000 af Englands gifte Kvinder er Fabrikarbejdersker eller i lignende Stilling;
de havde klaget højlydt over, at deres Mænd ofte plyndrede dem for Udbyttet af
350 deres Hænders Gjerning. Man vil da forstaa, af hvilken stor social og økonomisk
Betydning denne Lov maatte være. Men efter at der først var skudt Bresche i
den gamle Lovgivning, kunde Kvindesagens Venner haabe paa videre
Fremskridt, og Sagen optoges til Diskussion paa Møder, og Enden paa det blev
den berømte Lov af 1882, der blev baaret frem af Attorney-General, Lord
355 Selborne, der væsentlig har Æren af at have taget sig af denne Sag. Der blev
udtalt paa et Møde af Kvindesags-Foreningen i England, der havde sat sig til
Opgave særlig at kæmpe denne Sag igjennem, at man ved hin Beslutning havde
sikret Ægteskabet en større Værdighed og gjort et betydeligt Fremskridt til at
grundlægge den huslige Lykke i tusinder af engelske Hjem. Dette har ogsaa
360 senere stadfæstet sig. Den samme Erfaring bar man ogsaa gjort i Amerika for
længe siden. En af de mest anseede amerikanske Jurister, Professor Washburne,
tidligere Guvernør i Massachusetts, der tidligere havde været en af Sagens
ivrigste Modstandere, er senere, efter at have seet Lovens gavnlige Virkninger,
bleven en af de varmeste Forsvarere for Særeje. Og enhver, der kjender noget til
365 Erfaringerne fra andre Lande i Europa, hvor Særeje raader, ved, at den
almindelige Mening er for denne Ordning.

I Sverige blev Sagen for Alvor sat i Gang bl.a. af Lars Hierta. Allerede forhen var
i Sverige Hustruens Stilling bedre end hos os, og fra 1862 blev den Bestemmelse
370 gjældende, at Hustruen skulde have Dispositionsret over det, hun erhvervede
ved sit eget Arbejde, medens hun dog fremdeles stod under Mandens
Værgemaal. I 1874 gennemførtes en betydelig Forandring heri, idet det
bestemtes, at hvad Hustruen har erhvervet ved eget Arbejde, ved Arv eller Gave,
tilhører hende, uden at Manden har noget derover at sige. Men man er ikke
375 hermed standset paa Reformernes Vej. Den i 1873 stiftede "Förening för gift
qvinns eganderätt", søgte iherdig gennem Møder, Skrifter o.l. at paavirke den

almindelige Mening; den udsatte Kr. 3000 i Pris for den bedste Afhandling om Særejeordning. Og der blev i 1883 for Rigsdagen indbragt Forslag af Friherre
380 Stackelberg, Nordenskiöld og Hedin og flere af de mest anseede Mænd om Lovreform i Lighed med den engelske Lov af 1882. Endelig blev der paa forrige Aars Rigsdag vedtaget følgende Bestemmelse: 1) at fast Ejendom, som Hustruen arver, ikke tilhører Fællesboet, medens dog Rente og Tiende af samme regnes under Løsøre; 2) at gift Kvinde er berettiget til selv at forvalte den Ejendom,
385 som tilhører hende særskilt; 3) at Manden ikke uden Hustruens Samtykke kan paa nogen Maade disponere over Fællesboets faste Ejendom ; 4) at Hustruen ikke pligter med sit Særeje at svare for Gjæld, som Manden stifter, medmindre hun dertil udtrykkelig har forpligtet sig, og; 5) at saafremt Manden under Ægteskab har til Bedste for sig selv alene anvendt Fællesboet, skal det ved Deling
390 eller Arveskifte afregnes paa hans Andel.

Ogsaa i Danmark har denne Sag været oppe. Rigsdagsmand Fr. Bajer, der ifjor udgav et vidtløftigere Skrift "Om Ægtefællers formuesretlige Ligestillelse", var vistnok den første, der vakte Spørgsmaalet om en Reform af den danske
395 Lovgivning, idet han i Rigsdagen 1876 stillede en Forespørgsel til Justitsministeren i denne Retning. Det førte ikke til nogen Reform den Gang; men i 1880 naaede man saa langt, at man fik en Lov, som giver gift Kvinde Ret til at raade over, hvad hun erhverver ved sit personiige Arbejde. Dette kan synes at være en meget ubetydelig Lov, og den blev ogsaa fra mange Kanter mødt med
400 den Indvending, at naar man først skulde til at reformere paa dette Omraade, maatte man ikke blot tage fat paa saa ubetydelige Ting som dette; det er mærkeligt at se, naar man slipper en ny Retssætning ind, hvorledes den ligesom faar Fart ved sin egen Styrke. Det er som ny Vin paa gamle Læderflasker, den nye Vin sprænger dem.

405 Ialfald er der nys falden en mærkelig Overrettsdom i Kjøbenhavn, hvor hin Lov er givet en Anvendelse langt ud over, hvad der var Hensigten med den, idet den er bleven anvendt til Støtte for Hustruens Retshandler i et Tilfælde, hvor Fællesboet led et væsentligt Skaar. Man er i Danmark desuden ikke tilsinds at
410 standse Reformarbejdet paa Lovgivningens Felt; derom vidner mange Ting bl.a. ogsaa de Rækker af Foredrag, som "Dansk Kvindesamfund" nu lader holde hele Landet over.

Særeje anerkjendes ogsaa som den almindelige Retsgrundsætning i stedse flere
415 og flere Lande.

Taleren sluttede derfor med at udtale Haabet om, at Norge, som her befandt sig paa det mest tilbagelagte Standpunkt, snart maatte kunne fremvise en retfærdigere og humanere Lov for Hustruen.

Idet han atter betonedede, at man i "Kvindesags-Foreningene" skulde søge at belyse det vigtige Spørgsmaal paa den alsidigste Maade, skulde han overlade Ordet videre til Hr. Stipendiat Hagerup, som velvillig havde lovet nærmere at udrede den juridiske Side ved Sagen og nærmere omhandle de forskellige Forslag til Reform.

*) Allerede i 1879 boldt jeg et Foredrag om Sagen - vistnok det første offentlige Foredrag, som er holdt her i Landet om Kvindesagen - og senere i 1880 udkom min Brochure om Hustruens Myndighed og formuesretslige Stilling i Ægteskabet.

Kilde

Hustruens Myndighed og Ægtefællers Formuesforhold. Kristiania, 1885.

Emner

Foredrag, Innenriks, Kvinnesak, Ligestilling, Norsk historie, Økonomi

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hustruens-myndighed-og-aegtefaellers-formuesforhold>